

VAN DE REDACTIE

Wij gedenken....

Op 10 oktober 11 overleed Désiré Allaer, lid van onze Heemkring. Hij was één der eerste enthousiaste steunende leden, die ervan overtuigd waren, dat een Heemkring nog heel wat nuttig werk kon verrichten in onze nieuwe fusiegemeente. Toen de kring het initiatief nam de Warabdekapel te laten herbouwen, hebben wij nooit tevergeefs beroep gedaan op Désiré, toen schepen van Openbare Perken.

Hij heeft het niet mogen ervaren, dat de Warabdekapel, die hem zo nauw aan het hart lag, bekroond werd als geslaagde restauratie in O.Vlaanderen.

Wij zullen niet vergeten dat dit mogelijk werd dank zij zijn inzet. Langs deze weg wil de Heemkring nogmaals het diep medevoelen betuigen aan de beproefde familie.

Met een tikkeltje fierheid kunnen wij mededelen dat de heropbouw van de Warandekapel bekroond werd door het Gouwverbond van Heemkringen van Oost-Vlaanderen.

De feestzitting met uitreiking van de oorkonde had plaats te Gent op vrijdag 21 oktober 1983.

De Heemkring betreurt dat niemand van het Gemeentebestuur aanwezig was op de feestzitting en dat het schrijven van het Gouwverbond niet doorgespeeld werd aan de initiatiefnemers voor de wederopbouw door het gemeentebestuur.

Is het niet door hun inzet én de hulp van vele dorpsgenoten dat een waardevol historisch gebouwtje gered werd.

HERNOEUWING VAN HET LIDMAATSCHAP HEEMKRING

Je hebt het laatste nummer van de 3e jaargang 1983 in handen.

In 1983 ontvingen 225 leden het tijdschrift.

Wij bezorgden ook 48 ruilnummers.

De publicatie van het mededelingsblad wordt mogelijk gemaakt door een kleine bijdrage van onze leden.

Wij zitten nog niet in de rode cijfers, zodat ook voor 1984 het bedrag 150 Fr blijft.

Wij zeggen natuurlijk dank aan de vele steunende leden, die minimum 300 Fr storten en durven hopen dat zij hieraan trouw zullen blijven.

GEBRUIK BIJGEVOEGD OVERSCHRIJVINGSFORMULIER A.U.B.

Rechtzetting

Bij de nummering van de bladzijden in ons vorig nummer sloop een vergissing. Lees na blz.148 eerst blz.151 vervolgens 149 - 150 - 152.

De artikelen verschijnen onder verantwoordelijkheid van de schrijver.

Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaandelijke toestemming van de auteur.

Van het Gemeentebestuur ontvingen wij volgende nota, die zeker heel wat vorsers zal interesseren.

Nota i.v.m. aanvragen om uittreksels of afschriften van akten van de burgerlijke stand en openbaarheid van de desbetreffende registers..

Met de omzendbrief Nr.D 131/5.6.3. van 2 juni 1983, uitgaande van de Heer Procureur des Konings te Dendermonde, werden wij in kennis gesteld van wat volgt :

1. Overeenkomstig art.8 1° van het Wetboek van Zegelrechten worden aan partikulieren afgeleverde uittreksels of afschriften uit de registers van de Burgerlijke Stand onderworpen aan een zegelrecht van 90 Fr., naast dit zegelrecht dient nog een gemeentelijke taks betaald van 60 Fr. N.B. Het Wetboek voorziet geen vrijstelling van zegelrechten voor genealogische opzoekingen (famieliebomen).
2. Artikel 45 van het Burgerlijk Wetboek laat niet toe dat partikulieren inzage zouden nemen van de registers van de Burgerlijke Stand.
Alleen in het Rijksarchief neergelegde stukken zijn openbaar (Art.2 van de Archiefwet).

Teneinde enigzins tegemoet te komen aan uw verzoek geven wij U de hiernavermelde inlichtingen :

1. Registers vanaf de Franse Revolutie tot 1870

Deze liggen ter inzage in het Rijksarchief te Ronse, Biezestraat.

Tel. : 055/21 19 83

Openingsuren : iedere werkdag (ook op zaterdag) van 9 tot 12 uur en van 13 tot 17 uur.

Niet op zaterdag gedurende de maanden juli en augustus.

2. Registers vanaf 1871 tot heden

Deze zijn eventueel ter inzage op de Griffie van de Rechtbank van le Aanleg te 9330 Dendermonde.

Hiervoor is een schriftelijke aanvraag vereist.

"Een Vlaamsch Wonderkind"

Wij hebben ons voorgenomen, het verhaal over "Een Vlaamsch Wonderkind" vanaf dit nummer in verschillende afleveringen te publiceren.

De schikking is zodanig opgevat, dat de bladen eventueel kunnen uitgenomen worden, zodat het verhaal één geheel zal vormen.

Het "wonderkind" was Constant Van Lul uit Kerksken, over wie we aan het einde van de publicatie van het verhaal een bijdrage hopen te wijden.

Het verhaal werd geschreven door E.H. E.Pauwels, pastoor van Kerksken.

BEELDEN UIT MIJN KINDERJAREN

16. GEBEURTENISSEN DOOR HET JAAR

Het "soldaat loten" uit grootvaders tijd was reeds vervangen door de "dienstplichtvoor iedereen", behalve dan voor de oudste zoon in een groot gezin.

Zich laten keuren vooreen mogelijke aanverving noemde men "naar 't konsèl gaan". Dat gebeurde te Aalst en was een graag-gegrepen gelegenheid om achteraf de bloempjes buiten te zetten.

Hoed en jas met papieren rozen getooid trokken de jongelui van staminee naar staminee, zingend van "o ja, o ja, we komen van 't konsèl....."

Het afzwaaien na zoveel maanden werd, uiteraard, nog intenser gevierd. De bloemen waren er weer en de bezoekjes aan de cafés, maar ditmaal klonk het van "En we zijn er van de klas en we drinken een gelazeken, terwijl de arme schachten aan 't patattenjassen zijn vergeten wij de troep en onze droevige dagen, we roepen alle gelijk vian de liberteit (met als variante op dit laatste : smeerlappen ge zijt ons kwijt).

Niet zelden verden ze door het lief of de vrouw aan het station afgehaald. Die vierden natuurlijk dapper mee.

Het gebeurde al eens dat een circus op het Brulplein zijn tenten opsloeg. Voor de jeugd van toen (er waren nog geen stripverhalen, geen prentenboeken, geen film, geen TV) was het de kennismaking met een vreemde, wondere wereld van clowns en akrobaten en wilde dieren. De ouders werden thuis dan ook de "oren afgezaagd" om de speciale kindervertoning te mogen bijwonen, in schoolverband en tegen gunsttarief.

Pastoor en Burgemeester werden bij hun aanstelling plechtig "ingehaald". Waar de stoet van allerlei bonte groepen voorbijtrok, met versierde wagens en fietsen, ontbraken op de huisgevels de klassieke jaarschriften niet. Zo 'n chronogram moest, bij optelling van de waarden van bepaalde letters (in opvallende kleur) het jaartal vermelden en was de ludieke uitdrukking van de eerbied, de gelukwensen en ... de verwachtingen van het gezin in kwestie. Het opstellen ervan was lang geen prullewerk; derhalve droeg het ook, tussen de andere gewone opschriften, de meeste waardering weg.

Van een kind bevallen gebeurde toen nog uitsluitend thuis; het dopen in de parochiekerk, een paar dagen later. Volkse gewoonte was dat peter en meter, en de baker met de boreling, op de terugweg naar huis enkele herbergen aandeden, wat niet zelden resulteerde in een fikse driekpartij. In onze buurt liep eens de mop (waar of niet waar) over een trio dat de boreling op de muurbank van een (genoemde) herberg had ach-

tergelaten en leeghands thuiskwam. Tot verbijstering van de moeder, men stelde het zich voor.

De baker noemde men kenschetsend "de boenjeles" (bundeles" omdat ze op geregelde tijdstippen het kleintje in een spannende "bundel" van luiers kwam verpakken, zodat het een echte mummie geleek. Ze werd na een tijdje als lid van het gezin beschouwd. Na het doopsel werd aan de voordeur doopsuiker te grabbel gegooid, een "happening" waarop geen kind van heel de buurt ontbrak. Het was dan ook een nerveus geduw en gegraai om de zo begeerde snoepjes te bemachtigen. Verd er, bij uitzondering, niet of te weinig gegooid, was de schimpscheut "patatterkind" aan het adres van de ouders niet van de lucht.

Bij een huwelijk onder burgerij kregen de groten hun beurt om wat extra in te slaan. Tussen kerk en feestzaal werd de trouwkoets herhaalde malen "afgespannen", d.w.z. door een over de straat gespannen koord tot stilstand gebracht. Ze kreeg pas doorgang als de trouwers een handvol geldstukken door het raampje naar buiten hadden gegooid. Ook daar was grabbelen geblazen en... door grote mensen. Wat niet zeggen wil dat het grut zich braafjes afzijdig hield. Kom zeg!

17. DE LEURDERS

De vele winkels van toen konden, bescheiden als ze stuk voor stuk waren, niet in alle behoeften voorzien, omdat sommige goederen niet thuis hoorden bij de rest. Zo bijvoorbeeld vis, groenten, fruit en patisserie. En daarin gespecialiseerde bedrijven waren er nog niet. Vandaar de bloeiende leurhandel.

Er ging geen dag voorbij zonder dat een paar keren het specifieke geroep of getoeter of gefluit van een venter door de anders zo rustige straat had geklonken. Er moest niet eens fel worden uitgehaald om de geïnteresseerden naar de voordeur of naar buiten te lokken.

De meest geviseerde - door de jeugd althans - was de ijsjesman, of met kar en paard (resp.hond), of met stootkarretje. De hoeveelheid "crème" werd nog met de platte lepel gedoseerd. En het hoeft nauwelijks gezegd dat alleen 's zondags aan een "potje kaad" mocht worden gedacht.

Ook alleen 's zondags kwam de appelsienkar langs. Een stootkarebak vol met - toen nog niet zo banale - oranjeappels. En niet zo duur, want "Goei wijnappelsienen, appelsienen met vijgen in, vijf voor ne frank!" klonk de roep.

De visventer deed het per fiets, met een mand boven het voorwiel. Hij verkocht paling (Poulink, Poulink!) of garnaal (Geirnoot, geirnoot) of droge haring voor de pan. Op verzoek wilde hij de palingen met een vliemscherp mes, een boeiend vertoon voor de zo nieuwsgierige jeugd.

Geen massabijeenkomst of de erwtenman was van de partij. Draagkorf aan de arm, kipte hij de inhoud van een potje - met 2 verschillende maten voor 2 verschillende tarieven - in de palmen van je handen. Knapperige "gekaste" erwten, fatsoenlijk zout voor (niet tegen) de dorst.

Minder frequent kwamen de zandkar (stootkar met zand waarmee de Haaltertse huisvrouwen op de vloer - speciaal rond de kachel - en met de keerborstel arabesken tekenden, al zo kunstig als de anderen het met naald en draad deden op het kantkussen) en de petroleumkar met klingelbel.

Ook een leurder, maar dan met zijn diensten, was de scharenslijper of scharensliiep. Slijpmachine (met voetpedaal) op de rug klonk zijn roep "Scheirlasliiep, scheirlasliiep" op lange-rekte klinkers door de stille straat. Het rondspatten van de gensters was voor de straatjeugd alweer een andere attractie.

Dan was er nog de poelenier (de joepper) met een wagen vol manden kleinvee (konijnen en kippen), maar die terzelfdertijd ook inkocht en konijnenvellen ophaalde tegen enkele centiemmen per stuk.

En om de rij af te sluiten : de voddeman ("Vodden of Biejenen") Geen leurder eigenlijk. Meer bedelaar, op jacht naar oude lompen, maar niettemin gewiekst zakenman.

Op geregelde tijdstippen verraste hij 's middags de schoolverlatende jeugd met een kleurrijk schouwspel van tentoongesteld speelgoed ergens in een verloren hoek van de straat. Waren de ouders niet altijd schietig om hun vodden voor een paar centen bijeen te rapen, dan zouden de kinderen het wel doen (of doen doen). Want alleen tegen vodden waren al die begeerlijkheden te ruilen. Thuis was het die middag dan ook vragen, smeken, zonodig huilen geblazen tot moeder of grote zus uiteindelijk capituleerde. En de voddeman in zijn baard mocht lachen met die tientallen pakketten goedkoop en gemakkelij verworven lorren.

Tenslotte (toen wel, nu niet-toen niet, nu wel): brood-, melk- en bierventers kende Haaltert nog niet.

Brood was alleen in de bakkerijwinkel te krijgen en wie anders dan zoontje of dochttertje moest er dagelijks voor op pad? Zonder tas of zak of wat dan ook, wit of masteluinien of rozijnen, zo onder de arm. Het gebeurde dan ook wel eens dat, bij thuiskomst, het brood kennis had gemaakt met de straatstenen (respectievelij met plas of modderpoel) of dat de "gebieren" (raakvlakjes in de oven) enkele centimeters diep waren uitgevingerd. Als er nog brood wàs, en het niet ergens op een vensterbank was achtergebleven, geofferd aan het spel.

Melk haalde men rechtstreeks bij de boer, ofwel in de melkerij waar ook boter en botermelk te verkrijgen waren. Met de opene kannen van toen en eventueel op winterse gladde wegen was men nooit zeker zonder storten thuis te geraken.

Voor bier voor huishoudelij gebruik kan men terecht bij de uitzetter. Die bottelde zelf, in beugelflessen, maar aan huis bezorgen deed hij niet. Men moest er dan maar op uit met kruiwagen of fiets. Minderkapitaalkrachtigen kwamen voor enkele flesjes wel aan hun trekken in een dichtbijgelegen café.

HEER "HOF TE BIJLOKE" TE DENDERHOUTEM

Bij de Franse Revolutie komen alle goederen van de Bijlokeabdij te Gent aan de Commissie van Openbare Onderstand van Gent.

Deze goederen bedroegen bij de telling van 1802 1744 Ha95a5lca.

Hieronder het oude "Hof van Ruvsinghe" te Denderhoutem, Stichelen, dat sedert de 15e eeuw eigendom was van de abdij door aankoop.

De geschiedenis van vóór de Franse Revolutie is een afzonderlijke studie waard.

Hierna enkele aantekeningen over bedoelde hofstede.

Terme avec 20 Bonniers 2 Journaux 11 Verges de Terre & Prairie, divisée en 28 pieces, situées à Denderhoutem.

Les arbres croissent au profit de l'hospice pour mémoire

Verhuurd aan Joseph Van Hecke voor 9 jaar te beginnen Kerstdag 1795 voor de som van 85 Pond 3 gr. 4st. te betalen 2 maand na vervaldag. De oppervlakte bedraagt 20 bunder, 2 dagwanden en 21 roeden.

Opnieuw verhuurd aan voornoemde Joseph Van Hecke voor zes jaar te beginnen de 4e nivose van het jaar XIII en eindigend de 4e nivose van het jaar XIV voor de som van 1306 Fr 12 ct en 25ml. en 6 sakken aardappelen..... boven de contributies.

Opnieuw verhuurd voor notaris Vandermassen te Leeuwergem op 5 november 1810 voor negen jaar te beginnen op Kerstdag 1810 en eindigend op Kerstdag 1819..... voor de som van 1179 Fr 12 ct. ensus des contributions, aan Jeanne Cathérine Baert, weduwe van Joseph Van Hecke.

Par arrêté du 16 mars 1811.....toelating aan de weduwe van Van Hecke om de hofstede verder te verhuren tot einde termijn van de pacht aan Jean Bapt. Poelandt.

Opnieuw verhuurd voor notaris Van Ghendt te Gent op 18 oktober 1819 aan voornoemde Jean Bapt. Poelandt, voor negen jaar te beginnen op 2 januari 1820 en eindigend op 2 januari 1829, voor de som van Fl.507,14 of 825 Fr.....boven de contributies. Caution Charles van Embake, Inspecteur d'Alost.

Herverpacht voor notaris Lammens te Gent de 20 mei 1829, aan Ludovicus Coppens, tot Denderhoutem, voor negen jaren, het eerste zullende ingaan den 2e januari 1829 ende het laatste eindigen den 1e januari 1838 mits een jaerlijksche pacht som van Fl 700 nederlandsch, boven alle belastingen.

Borge Ludovicus Hendrickx, not. Kerkxken.

Herverpacht voor den notaris Lammens te Gent den 12e oct. 1837 aan den voornoemden Ludovicus Coppens, voor negen jaeren, het eerste zullende ingaan den 2 jan. 1838 en het laatste evndigen den 1e jan 1847, voor eene jaerlijksche pacht som van Fr. 1800 boven alle belastingen....

Borge Ludovicus Hendrickx, ook voornoemd.

Herverpacht voor den notaris Lammens te Gent, den 8e oct 1846, aan den zelve Ludovicus Coppens en zijne huisvrouw Colcta Van Damme, voor negen jaeren, het eerste beginnende den 2e jan 1847 en het laatste eindigende den 1e jan 1856, voor de som van Fr 1900 's jaers, boven alle belastingen.
Borge Ludovicus Hendrickx voornoemd.

Herverpacht bij akte gepasseerd voor den notaris Jules Lammens te Gent, den 15 sept 1854 aan Joannes Baptista Roelandt, Dorothea Roelandt, Maria Josephs Roelandt, Maria Theresia Roelandt, Poza-lia Roelandt, Dominica Coppens en Franciscus Coppens, allen wonende te Denderhoutem, voor negen jaeren, het eerste beginnende den 2e jan 1856 en het laatste eindigende den 1e jan 1865, voor Fr 1900 's jaers, boven alle belastingen.

Volgens de police van den 30 december 1854 is de voorschrevene hofstede tegen brandgevaar verzekerd geworden bij de Maatschappij van Brussel op eene Kapitaal waarde van Fr 1'00, voor zeven jaeren, ingaende den 31e December 1851, ten prijze van Fr 18.20 's jaers, betaalbaar door den pachter.

Herverpacht te Brouhosegeer voor notaris Preckpot van Haaltert de; 23e jully 1865 aan Joannes Baptista Roelandt, Bernard Roelandt en François Coppens, allen landbouwers, wonende de eerste en de derde in Denderhoutem en de tweede te Woubrechtgen, voor 9 jaeren te beginnen de 2e jan 1866 en eindigende de 1e jan 1874 voor de som van Fr 2400 per jaar, boven de contributies.

Uitgaven gedaan in 1871 op vraag van de pachter J.B. Roelandt, pour la construction d'un funier couvert : 2323,68 Fr, waarop de pachter zal betalen 5% t.t. s. 116,18 Fr zodat de pachtsom gebracht wordt op 2516,18 Fr vanaf de 2e jan 1872 tot einde pacht.

Herverpacht voor notaris L. Deinne te Gent de 1e mei 1873 aan de voornoemde Joannes Baptista Roelandt, landbouwer te Denderhoutem, voor 9 jaeren te beginnen met 2e jan 1874 en eindigend op 1e jan 1883, voor de som van 2800 Fr per jaar boven de contributies.
Borg Dract Joseph, landbouwer te Denderhoutem.

Bij goedkeuring van de Bestendige Deputatie op 13 december 1879, werd openbaar verpacht op 19 februari 1880 te Haaltert door notaris Victor Van der Veken van Kleeve :

- 1° Het perceel nummer 1 nr. 364, groot 74a 20ca aan Van der Hoeven Dominique, landbouwer te Denderhoutem voor de hoofdsom van 6400 Fr.
- 2° Het perceel nummer 3 nr. 101, groot 24 a van mevr. Marceline Van Weckhout, weduwe van waalkter François Coppens te Denderhoutem, voor de hoofdsom van 2200 Fr.

Herverpacht te Denderlaeuw op 3 juni 1882 voor notaris V. Vanimpe te Ninove aan voornoemde Roelandt Jean Baptist en aan Leopold Heerevan, landbouwen te Appelterre-Wychem voor 9 jaar, te beginnen op 2 jan 1883 en eindigend op 1 jan 1892, voor de som van 3100 Fr per jaar.

Herverpacht voor notaris V. Vanimpe te Ninove aan Victor Van den Houte en zijn echtgenote Elisgie De Glippela te Ninove voor 9 jaar te beginnen op 2 jan 1889 en eindigend op 1 jan 1898 voor de som van 3000 Fr plus de contributies.

Herverpacht de 16e juni 1897 te Ninove voor notaris Van Impe Victor aan Van den Haute Victor, voornoemd en aan Van den Haute Clementine, landbouwers te Denderhoutem, voor 9 jaar, van 2 jan 1898 tot 1 jan 1907 voor de som van 2650 Fr.

Openbaar verpacht op 1 aug 1906 te Ninove voor notaris Van Impe aan De Witte Richard en Van den Haute Victor, landbouwers te Denderhoutem voor 9 jaar van 2 jan 1907 tot 1 jan 1916 voor de som van 2700 Fr.

Bij goedkeuring van de Bestendige Deputatie op 21 mei 1909, gebeurt er een verwisseling van 39a 70 ca weide, deel van sectie A nr.1309, tegen 39a 70 ca weide sectie A nr.1313, 1314 en 1315, eigendom van Van Eeckhout Marcelline, particuliere te Welle, weduwe van Coppens François en van Justin Coppens-Baeten, maalder te Denderhoutem, Coppens Odilon, pastoor te Welle en Coppens Elisa, echtgenote van Hector van Ongevalle, geneesheer te Denderhoutem.

Verpacht te Gent op 27 juni 1919 voor notaris Roland aan De Witte Richard en Van den Haute Victor voor 5 jaar van 2 jan 1920 tot 1 jan 1925, voor de som van 3400 Fr per jaar.

Verhuurd op 13 juni 1924 door notaris Tyman aan De Witte Richard en Van den Haute Victor te Denderhoutem voor 9 jaar (2 jan 1925 tot 1 jan 1934) voor de som van 5500 Fr per jaar

Verpacht op 30 juni 1933 voor notaris Noué aan De Witte Victor Robert, Laura, Julia en Rachel te Denderhoutem voor 3-6-9 jaar (2 jan 1934 tot 1 jan 1943) voor 12000 Fr per jaar.

Volgens overeenkomst wordt de pacht verlengd tot 31 dec 1951. Te rekenen vanaf 1 jan 1946 wordt de pachtsom gebracht op 19000 Fr en te rekenen vanaf 1 jan 1950 wordt de pachtsom op 38000 Fr gebracht.

Volgens akte notaris Devos op 30 mei 1952 verpacht aan Kinderen De Witte Victor en Robert, Stichelen te Denderhoutem voor 9 jaar vanaf 1 jan 1952 tot 31 dec 1960 voor de som van 40.000 Fr.

Ingevolge onderhandse akte van 1 aug 1953 doet Victor De Witte afstand van al zijn pachtrechten ten voordele van Laura De Witte en Marguerite De Witte echte Frans Mertens. Vanaf die datum wordt de pacht dus overgeschreven op naam van Robert De Witte, Laura en Marguerite De Witte voor de som van 40.000 Fr.

Volgens akte van notaris Devos van 10 feb 1961 verpacht aan De Witte Robert van 1 jan 1961 voor onbepaalde termijn voor 60.000Fr

Vanaf 1 jan 1965 laten de pachters mits toestemming van het Bestendig Bureau van 1 jan 1965 de hoeve over aan Rogge André

Aldus belanden wij bij de huidige pachter.

Een moderne stal werd opgetrokken, de woning werd volledig vernieuwd en het bedrijf is volledig gemoderniseerd en de veestapel uitgebreid.

Het hof blijft het grote boerenbedrijf, dat gans de Stichelen bestrijkt over het zgn.negen dagwand naar Kerksken toe.

Johan Rogge

N.B. 20 bunders Aalsters = 24 Ha 59 a 65 ca

2 dagwand = 61 a 49 ca

31 roeden = 9a 53 ca

Samen 25 ha 30 a 67 ca

DE WIJKNAAM TERJODEN

OP ZOEK NAAR DE OORSPRONG ERVAN- DEEL 10

Bij een zoektocht, die ons binnenleidt in de geschiedenis, liggen de herkenningplaatsen niet gemakkelijk, doch zó ver terug in de tijd en zó zeer verspreid in bronnen die we nog niet kennen, dat het wel eens zoeken wordt naar de spreekwoordelijke speld in de hooiberg.

Eenmaal een aantal gegevens verzameld blijkt het in elkaar passen van de puzzel toch nog een vrij moeilijke karwei. Het op enigzins verstaanbare wijze op papier zetten, ook al zit het daar in je bovenkamer wel allemaal verzameld, is geestelijke slavenarbeid. Het heeft op de duur meer weg van een boetetocht naar Compostella dan van een zoektocht. Het brengt ons echter op onvermoede plaatsen -figuurlijk dan- nu eens ver van huis, dan weer verrassend dicht op meer bekend terrein. Dat ondervonden we laatst opnieuw in het Algemeen Rijksarchief te Brussel. (afkorting A.F.A.)

ISABELLA VAN VEEN IN HET LAND VAN AALST

In de inventarissen 93 Inventaire des Chartes et Cartulaires de Brabant II, le partie, N° 898 lazen we - "Gegeven te Brussel op Sinte Danys, acht dage in de maent van october int jaer Ons Heeren dusentich, drie hondert vijftich en de vive..." Deze tekstweergave is duidelijk het sluitstuk van een overjarige akte - in oud Nederlands - dat wordt aangehaald in de oorspronkelijke taal. Het overige van de inhoud is omgezet in oud notarieel Frans, daarmee kunnen we het stellen en wij maar weer moeizaam omzetten. Hier gaan we dan.

Brussel, 8 oktober 1355

Jan (III) hertog van Lotharingen, van Brabant en Limburg, markies van het Heilig-Keizerrijk, het dorp Erpe (Herpe) ende heerlijkheid van deze naam, met alle aanhorigheden en afhangen, voor achtenveertig ponden groten, eertijds in leen gegeven hebbende aan de overleden ridder Guillaume van den Bossche, onder voorbehoud van ten uitvoer te kunnen brengen, de terugkoop in éénmaal.

Daar de genoemde som in zijn naam (dus in naam van Jan III) reeds betaald werd, aan de erfgenamen van bovenvermelde overleden Guillaume, door Isabelle, genaamd Ermengarde van den Venne, verklaar, dat genaamde Isabelle en haar erfgenamen kunnen genieten van de goederen voormeld. Origineel op perkament. Zegel uitgewist.

In dezelfde inventarissen 93 N° 897 vinden we nog iets, in een akte, verleden voor verschillende heren, waaronder de schepen en de amman van Brussel, ten jare 1355, 25 oogst - dus een paar maanden eerder. Isabelle, genaamd Ermengarde van den Venne, verwerft daarbij een huis, gelegen in de "Ridderstrate". Dit tegen aflossing van de schulden, nagelaten aan Margaretha, genaamd Iose (Loeze) en aan haar echtgenoot, door de vader van Margarethe, Godfried.

Het had eertijds en achtereenvolgens toebehoord aan Hendrik van der Maeret, bij leven Lombard (dit is een rijke geldschietter van Italiaanse afkomst), daarna aan genaamde overleden Godfried.

We vermoeden dat het gaat om een huis, gelegen in de Fiddersstraat te Aalst, dit gezien het minieme verschil in data van beide transacties en daar er volgens Fr. De Potter en J. Broeckart in de stad Aalst (deel I blz 120 en deel III blz 16) destijds zeker Lombarden bestonden in de 14e en 15e eeuw. Ermengarde in de stad Aalst? Ermengarde zeker in het Land van Aalst.

En we schrijven 1355, het jaar waarin hertog Jan III van Brabant is overleden. Toeval? Hebben die twee, Jan en Isabelle iets voelen aankomen? Ze zijn oud geworden, hebben samen zoveel gehad, liefde hartstocht, kinderen en - volgens Dr. Floris Prims, in "Losse bijdragen tot de Antwerpse Geschiedenis" - misschien pas samen nog een kind verloren - Jenneken, Johanna, de vrouw van Godevaert van der Dilft, die in hetzelfde jaar zou overleden zijn als haar vader Jan.

In het pokerspel der machtigen heeft Jan menige berekende, menige stoutmoedige zet gedaan, Jan heeft gewonnen - vaak - soms, ... ook verloren. Hij verloor twee wettige zonen, eerst Hendrik, die hem had moeten opvolgen, daarna Godfried.

(Gesch. van Brabant, deel I, door H. Van Der Horst, blz. 292) De erfopvolging van zijn oudste dochter, Johanna, heeft hij op berekende wijze voorbereid. Het verworven erfgoed moet bewaard en waar mogelijk uitgebreid worden. Diep in zich moet hij geweten hebben, dat het na zijn dood niet zonder slag of stoot zou gaan. Is het daarom dat hij er helpt voor zorgen dat zijn Isabella zich in Vlaanderen kan plaatsen? Had de hertog van Brabant goederen in Vlaanderen, dat hij hier kon komen verkopen of terugkopen? Dat de akten voor Brusselse ambtenaren verleend werden? Ja dat had hij. Dat hebben de machtigen, de bezittende klassen, de initiatiefnemers aller tijden, altijd gehad, of proberen te hebben: bezit elders.

We vernemen trouwens iets meer over die Brabantse bezittingen hier in Vlaanderen, in de "Decreten van den grave Lod. van Vlaanderen uitgegeven door graaf Gh. de Limburg-Stirum A.R.A."

"Wij lodewyc, grave van Vlaenderen, ... Ute dien dat wij hande hebben gedaen slaen an al tgoed dat Brabanters hebben binnen onsen lande omme den orloghen die es tusschen ons ende hemlieden..."

Het komt hierop neer dat graaf Lodewijk de hand legt op de goederen die Brabanders in Vlaanderen bezitten - zodus in beslag neemt - omwille van de oorlog die tussen hen heerst. Die goederen horen niet toe aan kleine lui.

In 1352, 29 december, verkoopt Beatrice van Gavere aan Jan van der Dilft, op dat ogenblik ontvanger van Vlaanderen, een rente van 50 Parijse ponden erfelijke renten 's jaars, die zij heeft onder het grafelijk leenhof van Aalst... (A.R.A. N° 75 ibid.) aangehaald door Guy de Liedekerke in reeds genoemd werk blz. 166.

Toen Isabella het dorp Erpe en de heerlijkheid van die naam verwierf in 1355 bezat haar kleinzoon Jan, zoon van Jenneke en Godevaert, dus tenminste reeds één goed in het land van Aalst in 1352.

Jan van der Dilft, de kleinzoon van Isabella, heeft het intussen in Vlaanderen ver geschopt; ontvanger van het graafschap en staatsraad van de graaf. De familiebanden met gravin Margaretà van Vlaanderen; tweede dochter van de overleden hertog, zullen daar wel voor een heel groot stuk hebben in meegespeeld - ze is toch zijn tante, daar ze de halfzuster is van zijn moeder Jenneke. Waarschijnlijk heeft Peter, de tweede zoon van Jenneke, dus ook kleinzoon van Isabella en oudere broer van Jan, hier ook reeds voet aan de grond. En Godfried, hun vader ?

Zal Isabella zich hier nu veiliger voelen ? Is het dat ? Of zoekt ze, oud geworden, na de dood van Jenneke, de nabijheid op van haar kleinkinderen ?

Hertog Jan is dood. De erfenisoorlog barst los, verbeter.

Zag U op maandag 21 november 11 het TV spel van Edward De Maesschalck naar de gelijknamige roman van Hendrik Conscience "t Serclaes" ?

We stonden meteen midden in het tijdperk dat we bevragen. "De graaf komt om zijn erfdeel" Het kroop ons in de haarwortels. En de rol van Gonfredes, de zoon van de geldschieter en pandbelener, Lombard ? Zogenaamde verborgen Jood ? Het deed ons denken aan deze zoektocht.

P.S. Lees in verband met onze vorige bijdrage in de rubriek "V n de Redaktie" de "Rechtzetting" a.u.b.

Wij ontvingen onlangs de geïnteresse en vriendelijke hulp bij ons zoeken in een paar archieven, vanwege één der eerste leden van onze heemkring, mevr. Maria De Rijck. Hiervoor onze beste dank.

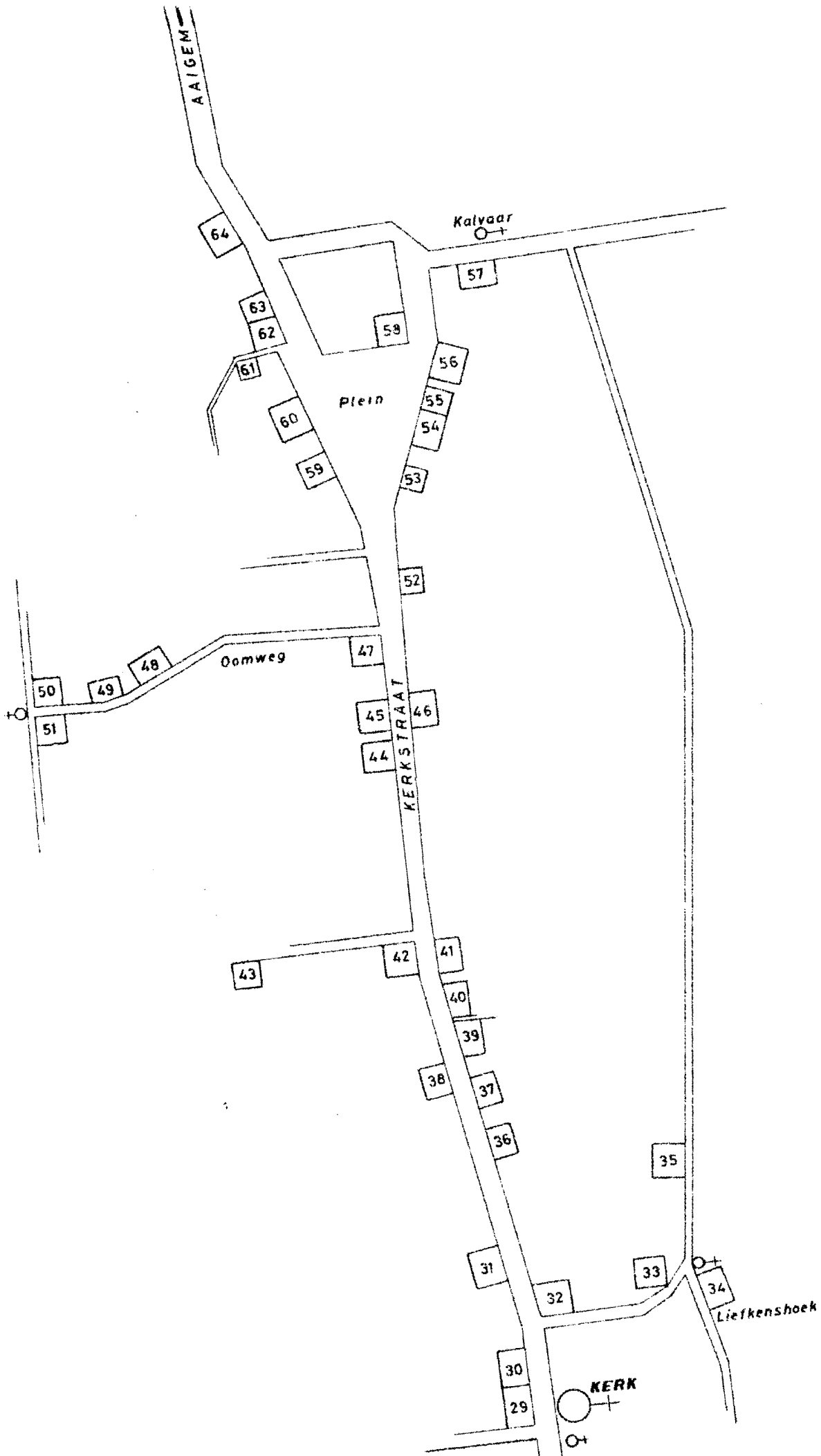
Mevr. A. De Waegeneer -
Wemmerman.

DORSTIG HELDERGEM (II)

Nr.	Naam herberg	Naam uitbater	Naam huidige bewoner
29	In de Weiboom	Pardaens Frans	Van Gevt Omer
30	In de Klok	Lievens Petrus	Gezusters Baeten
31	Bij Bisschop	De Cooman Henri	Van Cauwenbergh Henri
32	Bij Centens	Antheunis Jan-Ept.	Fevernagie Etienne
33	Bij Boukes	Coppens Constant	D'Hondt Harry
34	Bij Ristans	De Troyer Donaat	De Troyer Petrus
35	Bij Mie	Lievens René	Van Liefekerke Danny
36	Bij Victor D'Haeseleer	D'Haeseleer Victor	Van Durme Emile
37	In 't Kelderken	Andriens Jan Bapt.	Beerens Oscar
38	Bij Gust	De Troyer August	De Troyer Michel
39	Bij Fieken	Van Durme Karel	Mevr. De Landsheer C.
40	Bij Tisten Vergif	D'Hondt Jan Bapt.	Mevr. Paerewyck Emile
41	In 't Kaartspel	D'Hondt Donaat	Sterck Jean-Marie
42	Bij Boezje	Andriens Jozef	De Cooman Urbain
43	In 't Oud Kelderken	Andriens Jan Bapt.	Verbeeren Omer
44	Bij Macrit	De Vuyst Karel	Pennewaert Albert
45	Bij Line Mazzy	Muvlaert Frans	Familie Muvlaert
46	Bij Mientjes	Vonck Domien	Vonck Petrus
47	Bij Torken Schoen	Hanssens Theod.	Vijverman Herman
48	In de Voyageur	Backaert Jozef	Coolens Herman
49	Bij Wanne	Van Den Driessche Leopold	Fam. Van Herreweghe Raymond
50	In 't Boldershof	Van Wassenhove F.	Mevr. Van Cauter Aimé
51	Bij Rozeken	De Backer Constant	De Bruyn Albert
52	In den Ouden Car-ré (Trapkes op)	Coppens Eveline	D'Hondt Arsène
53	Bij Olie Mathilde	Van Den Dooren Ad.	Andriens Jozef
54	Zaal Breda	Van Den Dooren Pol.	Beerens Victor
55	Bij Henriette	De Cock Alfons	Bodaert Jean-Pierre
56	Café Lucie	Allaer Felix	Mevr. De Winter Gust.
57	Bij Pipar	Pipar Charles	Pipar Pol.
58	In den Gouden Koterhaak	Haesaert Frans	De Grom Alfons
59	Bij Noteris	Noteris Roger	Pantoffelfabriek De Cock
60	Bij Pharaïlde	Van Den Neucker H.	De Ryck Marcel
61	Bij Elaer	Van Den Neucker H.	Schollaert Gilbert
62	In den Lustigen Hoek	Andriens Hector	Andriens Hector
63	In de Swing	De Court Clement	De Onijf Yvette
64	Bij den Dikken	Lievens Florent	Lievens Florent

Er waren dus in de periode 1900 - 1950 gelegenheden genoeg waar men zijn dorst kon lessen, en dan werden de ontelbare "kantientjes" nog buiten beschouwing gelaten. Voor de bevoorrading zorgden rond 1950 niet minder dan negen Heldergermse bierhandelaars die elk een verschillende brouwerij vertegenwoordigden en zowel partikulieren als herbergen van drank voorzagen.

Roger De Troyer
Frans Haesaert (situatieplan)

BRONNEN VOOR DE AGRARISCHE GESCHIEDENIS
IN HET MIDDELEEUWSE GRAAFSCHAP VLAANDEREN.

Augustijn B. &
Palmboom E.

Een analytische inventaris van documenten betreffende het beheer en de exploitatie van onroerende goederen. (tot 1500)
Deel I - Rijksarchief Gent; Gent 1982.

Dit 606 pagina's tellend boek werd gepubliceerd door het Belgisch centrum voor landelijke geschiedenis en is het tweede in zijn soort. De eerste uitgave dateert van 1977 en behandelt het hertogdom Brabant. Met dit werk komt het graafschap Vlaanderen aan de beurt.

We krijgen een analyse van een groot aantal bronnen (5000 documenten uit een 50-tal fondsen) bewaard in het Rijksarchief van Gent. Al deze bronnen hebben betrekking op het beheer en de uitbating van onroerende goederen vóór het jaar 1500.

De archieven van de kerkelijke instellingen en vooral van de St. Baafse- en St. Bavoabdij, zijn het talrijkst. Daarnaast worden ook de archieven van openbare besturen, adel- en andere niet-kerkelijke grondbezitters behandeld.

Dergelijke bronnen geven een onschatbare informatie voor de sociale en economische geschiedenis van het platteland in de Middeleeuwen, evenals voor de nederzettingsgeschiedenis en toponymie.

Het nadeel van deze bronnen is dat de informatie sterk versnipperd kan zijn over tal van fondsen. Voor wie bijvoorbeeld informatie wil over een kleine regio wordt dit een tijdrovend zoekwerk doorheen alle mogelijke bronnen. Deze inventaris kan hulp bieden. De bronnenlijst, die bronnen worden in hun historische kontekst geplaatst. We krijgen we onder meer een inleiding over de geschiedenis, de organisatie en structuur van de abdijen. Ieder document krijgt een archiefverwijzing en zowel de formele als de inhoudelijke kenmerken worden besproken. Voor ieder behandelde document worden de vermelde plaatsnamen in een opvallend lettertype weergegeven.

Een plaatsnamenindex zou, ons inziens, de bruikbaarheid van de inventaris nog verhogen. De auteurs beloven ons een dergelijke index in een latere publikatie, waarin het bronnenmateriaal van de andere archieven aan bod komt. Deze inventaris zal pas optimaal bruikbaar zijn wanneer het project teneinde is en we de publikatie krijgen van het resterend archiefmateriaal.

Maar intussen kunnen vele vorschers zich kostbare tijd besparen in het rijksarchief te Gent voor dit boek te hanteren.

Van der Straeten Lieve
Lenderhoutem

DE WARANDE TE HAALTERT

Sinds 1975 is onze gemeente eigenaar van een prachtig park "De Warande" en bijhorend warandehuis, nu gemeentehuis. Voorheen was het de "zomer residentie" van de familie Baron de Sadeleer, een familie die rond de eeuwwisseling en in de eerste helft van de 20e eeuw heel wat in de Haaltertse politieke pap geroerd heeft. Wij hopen in latere bijdragen hierop uitgebreider te kunnen terugkeren. In dit nummer willen we enkele gegevens kwijt over onze warande en haar vroegere eigenaars.

Volgens de "loper" een meetboek uit 1732, behoorde het terrein toe aan Jan-Baptist de Bruecker. Zijn dochter Teresa huwde met de toenmalige burgemeester van Haaltert André de Sadeleer.

Na de vroegtijdige dood van Teresa hertrouwde A. de Sadeleer met Anna Eeman. Uit het eerste huwelijk had hij een dochter (Teresa geb. 31 dec 1729) en uit zijn tweede huwelijk werd Louis de Sadeleer geboren (1732).

L. de Sadeleer huwde met Angelina Redant de Vijversveld en werd burgemeester van 1767 tot 1789.

Wij stippen hier aan, dat Louis de Sadeleer de vader is van Domien (1749-1847), de grootvader van Jacques (1808-1881), de overgrootvader van Baron Louis de Sadeleer, Minister van Staat (1852-1924) en de betovergrootvader van Baron Paul de Sadeleer (1887-1973), de laatste burgemeester van de familie. Baron P. de Sadeleer werd verkozen in 1939 doch omgorde de sjerp pas in 1944. Zijn ambtstermijn liep tot 1961.

Hoe kwam de Warande in het bezit van de familie de Sadeleer?

Volgens het familiearchief kan nog niet vastgesteld worden dat het om een koop gaat. De meest aanvaardbare versie is dat een perceel eigendom geworden is door erfenis uit het eerste huwelijk van André de Sadeleer. Nadien werd door aankoop van aangrenzende percelen het domein uitgebreid.

Begin dezer eeuw stond het Warandehuis in een groene zone begrens door het Dorp, Bruul, Plumstraat en Achterstraat. Het gedeelte waar nu bebouwing staat (Dorp en Bruul) was eigendom van Juffrouw Mathilde Arents. Er werd heel wat gebekvecht tussen de families Arents en de Sadeleer en uiteindelijk gebeurde de spijtige verkaveling.

In 1833 komt het ganse pand in het bezit van de familie, de buurtweg (Achterstraat) die door de eigendom liep werd verlegd en er werd een Gentse tuinarchitect aangesteld om het park aan te leggen.

De reuzekanaadaboom (omtrek ong. 6m), in de volksmond "het wandelstokskken" genoemd was destijds een soort grenspaal van verschillende weiden, die nu de hof vormen.

De zieke kanada, één van de merkwaardigste bomen uit onze streek, verdween in 1979 op een eerder ongewone wijze. Hij werd namelijk uitgebrand met een grote hoeveelheid auto-banden.

Tegen de muur in het park is een gedenksteen aangebracht voor Louis de Sadeleer, zoon van Domien.

Louis was burgemeester van 1830 tot 1858, dus de eerste Haaltertse burgemeester in het nieuwe België.

Op de steen staat : "IUDOVICO DE SADELEER
BURGERMAGISTRO 1842"

Het is ons niet bekend ter welker gelegenheid deze steen geplaatst werd.

Het warandehuis, daterend midden 19e eeuw, werd gebouwd door Constant de Sadeleer (1806-1880) ongehuwd en broer van Jacques; Deze Constant stichtte rond 1830 de brouwerij "De Boomgaard", waarvan een deel ondergebracht was in de huidige raadszaal.

Niet alleen het warandehuis was eigendom van de familie doch ook het gemeentehuis en woning van Dr. Goossens.

"'t Oud huys van Haaltert" aangekocht door de gemeente in 1969 is een klassicistisch gebouw - eind 18e eeuw, gebouwd door griffier Willem-Frans Redant de Vijversveld, zwager van Louis de Sadeleer.

In het hoekhuis Dorp - Achterstraat werd staatsminister de Sadeleer geboren in 1852. Destijds was het een belangrijke hoeve met grote binnenplaats en talrijke paardestallen. Een mooi barok getint muurkapelletje rest ons nog langs de Achterstraat.

Willy De Joose

Bronnen : Gegevens familiearchief Baron de Sadeleer.
De Brouwer J. - Parochiale Geschiedenis
Haaltert en Toponymie van Haaltert.
Van Hoeck M. - Haaltert Kantwerkstersgemeente
VTB 1972 nr.144 blz 14 .
Van Den Bruele A. - Geschiedenis van Haaltert
deel II blz 92.
Min.Ned.Kultuur - Bouwen door de eeuwen heen
Deel 5 nr 2 blz 472.
Persartikel Het Volk 26 mei 1975 blz 12
Mondelinge mededelingen.

EEN GEDICHT OVER HAALTERT

In de bundel "Eerstelingen" van Victorien Vande Weghe vonden we een gedicht "Op de Hoeve" dat ons interessant genoeg lijkt om er even te blijven bij stilstaan want het geeft ons de kans om een winteravond door te brengen in de huiskamer van een doorsnee-boerderij te Haaltert, een goede eeuw geleden. Het gedicht begint met de aanhef "Beste Johannes; aanvaard dees dicht...". Aals het geschreven wordt is Johannes sinds een paar jaar de man van Maria, de zuster van de dichter. Het gaat om Johannes Van Bleyenbergh uit Nieuwerkerken, stamvader van een talrijk nageslacht in deze gemeente.

De dichter hanteert een onberijmd, zesvoetig vers (waarbij je moet weten dat een voet bestaat uit twee of drie lettergrepen, waarvan de eerste de klemtoon heeft bv.

waar ik als/ kind heb ge/spield, als/jongeling/latē
ge/leefd heb

Vande Weghe roept de herinnering op aan vroeger - een avond uit de winter 1861 - 1862. We zullen hem zelf veel aan het woord laten en de commentaar tot een minimum beperken.

't Was in het gure seizoen, als de dagen maar open en toegaan,
Lang was 't zwaluwpaarken vertrokken naar zuidergewesten,
't Loeiende vee stond binnen de warmere stalling gesloten
(....)

't Was, zo zeg ik, des winters een prachtig besternde avond,
Als het akkergeredeenschap leeg aan de wanden der schuur hing,
Als in zolder en kelder - met granen en vruchten voorzien reeds-
Dagelijks nog door de dorsers de voorraad immer vergroot werd
(....)

Nauw was de avond gevallen - de honden in vrijheid gelaten,
Of aan de huiselijke haard, in de warme geslotene keuken
Kwam het verknochte gezin weer blij om het knapperend houtvuur,
of bij de tafel in 't ronde, in de schaduw des pinkenden lamp-
Pas was luide de bee na den avondmale geëindigd, lichts.
(....)

Toen de onderwezene dochter des huizes een leerzaam verhaal aan
't Jongere kroost uit het boekje van Thomas a Kempis ons voorlas.
Dan grootvader verhaalde - misschien voor de duizendste maal reeds
Hoe, in zijn jeugd, hij gediend had onder de Keizer der Fransen...

Dat verhaal van grootvader is blijkbaar een soort T.V.-feuilleton avant la lettre, met een onbegrensd aantal afleveringen.

En juist zoals nu zijn de "jonge snaken" erop verzot en frommen zichzelf ook reeds een heldenrol toe. Maar grootva wijst hen vermanend terecht met pacifistische beschouwingen en verzuchtingen. Nauwelijks is hij hiermee klaar of een buurmansjongen

Struis en gezond als een reus kwam ramlen aan de honkdeur
Vragend of daar geen belet was dan met 'elkeen nen goën avond
Binnen de woon trad, zeggend: "gedooft dat 'k mijn pijpken
eens aansteek'?

"Wel voorzeker, johan, kom neem u een stoel en zit neder."
Klonk het uit ieders mond, terwijl Maria, de dochter,
Reeds d'aangeboden stoel juist nevens Johannes geplaatst had,
En aan 't vuur van de haard hem een zwavelstokje in brand stak.

We weten dat er een soort code bestond eertijds waarmede aan de
Kandidaat-vrijer werd diets gemaakt wat hij mocht verhoppen.
De vraag om de pijp te stoppen, het aanbieden van de stoel,
alles had zijn betekenis. En wanneer het eigenlijke voorwerp
van zijn bezoek hem eigenhandig vuur aanbood beduidde dit
dat het licht volledig op groen stond. Het wéze gezegd dat
in dit geval de decodering van het ritueel reeds lang gebeurd
was, want Johannes en Maria vrijden al twee jaar ('in eer en
deugd' stelt haar broer ons gerust) en alles is geschikt voor
de trouw, na Pasen :

Sprak niet gans de gebuurte van de eer die men 't paar zou
bewijzen,

Van inhaling met ruiters, van sicring, verlichting en praalboog,
Zonder te reppen van 't geen Maria's vriendinnen, die schalksen,
Hadden verzonnen te doen voor huwelijkskamer en bruidsbed?

Nu loopt het gesprek over velden en vee, over het strenge vorst-
weer 'dat aanhield lang nu vóór Kerstdag'. Als het niet rap ging
dooien zouden koolzaad en klaver vervriezen en het leven duurder
worden. Zo gaat de conversatie tussen Johannes en zijn toekom-
stige schoonvader Carolus - waarop Coleta, de moeder van het ge-
zin, optimistisch afrondt dat andere vruchten minstens dubbel
zullen opbrengen, dat men niet op voorhand moet klagen en dat
God 'alles ten beste schikt'.

Johannes stopt nog een zijn 'stenen pijpken', zegt 'slaapwel'
en stapt dan maar eens op. Maria vergezelt hem totbuiten.
Voor hij weggaat haalt ze vanonder haar voorschoot een pakje
met wat brood en spek. Johannes moet dat afgeven in een werk-
mansgezin waar er nood is : de vader, een metser, is een maand
geken van de stelling gevallen en dan nog uitgerekend bij het
bouwen van de nieuwe schuur op de boerderij van Carolus en
Coleta. De man ligt nu te bed met gebroken arm en ribben.
Hoe zou de struise reus dat kunnen weigeren aan 'de vriendinne
zijns harten' die het hem vraagt met tranen in de ogen?...
Medelijden, naastenliefde, liefdadigheid zijn themas die we
vaak aantreffen in de poëzie van Vande Weghe, vooral de eerste
jaren. Maar hier willen we daar niet op ingaan.

Tot slot wendt de dichter zich opnieuw tot zijn schoonbroer :
Beter dan iemand kent ge de lieden van wie ik verteld heb :
Zalige stond uit het leven, uit dat van uw vrouwke Maria

SOLDATEN VAN KEEKSKEN GESTORVEN IN DIENST
ONDER NAPOLEON

Van ouders of grootouders hoorden we wel eens het verhaal over een ver familielid of kennis, die "nog gediend" had in het leger van keizer Napoleon, of die gevlucht was om een oproeping te vermijden, ja zelfs uitgeweken naar de Verenigde Staten van Amerika.

Inderdaad, de Franse Revolutie had ook op het gebied van de dienstplicht ingrijpende veranderingen ingevoerd, die bij de aanhechting van onze gewesten bij Frankrijk op onze bevolking drukten.

Die aanhechting gebeurde onder het Franse Revin² "De Conventie". Met de wet van 1 augustus 1795 werd de zaak beslecht, nadat de Fransen een beslissende overwinning hadden behaald op de Oostenrijkers te Fleurus.

Gedurende de jaren 1795 - 1797 werden de Franse instellingen in het toenmalig België ingevoerd. Daarbij werden ook de zo gehate dienstplichtwetten van kracht.

Het was de wet van 19 fructidor van het jaar VI van de Republiek (5 september 1798) die de verplichte dienst invoerde. Volgens deze wet, waren alle mannelijke franse onderdanen dienstplichtig vanaf de ouderdom van 20 tot 25 jaar. De militaire verplichting ving aan op 1 vendémiaire (22 september) volgende op de 20e verjaardag en eindigde op 1 vendémiaire na de 25e verjaardag. De regering kon echter beslissen, dat na die datum de manschappen ook nog indienst gehouden werden omdat zulks nodig bleek.

De dienst-plichtigen "conscrits" genoemd, werden in klassen ingedeeld volgens hun ouderdom en per jaar. Het principe goldt, dat de jongste klas (dienstplichtigen tussen 20 en 21 jaar) eerst moest opgeroepen worden. De volgende klassen konden slechts ingelijfd worden wanneer de 1e klas volledig was uitgeput. Met deze werkwijze zorgde men ervoor steeds zoveel mogelijk manschappen onder de wapens te roepen, die verplicht waren om gedurende vijf jaar te dienen.

Het kwam de gemeentelijke autoriteiten toe om een lijst op te stellen van de dienstplichtigen per klas en de lijst over te maken aan de administratie van het Departement, die op haar beurt een departementele lijst moest opstellen voor het Ministerie van Oorlog. Op basis van deze lijst werden de dienstplichtigen opgeroepen.

Met het besluit van 24 september 1798 werden 200.000 dienstplichtigen onder de wapens geroepen. Het was de onmiddellijke aanleiding om bij ons de Boerenkrijg te doen losbarsten.

Napoleon I, die omwille van zijn vele veldtochten steeds nieuwe manschappen nodig had, ging al spoedig de bepalingen van de dienstplichtwetten negeren, zodat sedert 1806 vervroegde oproepingen werden ingevoerd met als gevolg, dat jongens van 19 jaar oud onder de wapens kwamen. (1)

(1) Onze voorouders in de legers van Napoleon. Eug. de Lelys Uitgegeven door de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Brussel 1980.

Velen zijn gesneuveld of gestorven aan de gevolgen van hun verwondingen of andere ontberingen zowat in alle landen, waarNapoleon ten strijde trok.

Dank zij artikel 80 van het 1e Boek Titel II Hfst IV van het toenmalig Burgerlijk Wetboek vinden we de sporen terug van die overlijdens in onze registers van de Burgerlijke Stand. Volgens dit artikel immers, moesten de beheerders van o.m. de militaire hospitalen aangifte doen van de overlijdens, die in hun instellingen plaats vonden. De Ambtenaar van de Burgerlijke Stand moest dan een overlijdensbericht sturen aan zijn collega van de woonplaats van de overledene opdat het aldaar in het register van overlijden zou ingeschreven worden. Een paar van deze berichten "Extrait mortuaire" zijn voor Kerksken bewaard gebleven.

In de registers van overlijden van Kerksken zijn volgende overlijdens vermeld.

Register van 1807

In de marge van de overlijdensakte van Pierre de pelsmaeker, overleden op 25 september 1807; werd het overlijdensbericht ingeschreven van Le Page Jean François, geboren te "Kerxken", overleden op 12 september 1807 in het hospitaal van Worms aan de gevolgen van koorts (wondkoorts, besmetting ?)

Het betreft Petrus Franciscus Lepage, geboren te Kerksken op 4 maart 1784, zoon van Cornelis Franciscus en van Petronella Sonck, beiden afkomstig van Kerksken en er gehuwd op 18 juli 1776. In de parochieregisters vinden we nog vermeld als kinderen van dezelfde ouders :

Guilielmus ° 13 maart 1777 + 13 juni 1788

Anna Catharina ° 15 maart 1779

Christina Josina ° 12 februari 1781

Joannes Baptist ° 5 maart 1787

Worms ligt in het Rijnland op de linker Rijnsoever. Het is een zeer oude stad, die van 1797 tot 1816 door de Fransen bezet werd (2)

Na de gewone overlijdens van 1807 is in het register het volledig 'Extrait Mortuaire' overgeschreven van Benoit Sterck, geboren te Kerksken en overleden in het militair hospitaal van Alexandria op 27 februari 1807 aan de gevolgen van koorts. Sterck was fuselier in het 112e Regiment, 2e Bataljon, 7e Compagnie en was op 25 februari 1807 in het hospitaal gearriveerd.

Merkwaardig is volgende tekst, die in het Frans op de achterzijde van bedoeld, bewaard gebleven, uittreksel is geschreven. Hij luidt in vertaling: "Onderhavig uittreksel heeft betrekking op de heer Benoit Sterck, zoon van Jan Bapt. en Maria Catharina Fombout, geboren op 8 juni 1781 te Kerksken, kanton Herzeele. Hij werd door de "gendarmierie" naar het 112e linieregiment geleid en er op 9 oktober 1806 ingelijfd. Gent 1 maart 1808. De rekruteringskapitein. get. Perret (?)"

Blijkbaar was Sterck wederspannig geweest en door de gendarmes met geweld weggevoerd.

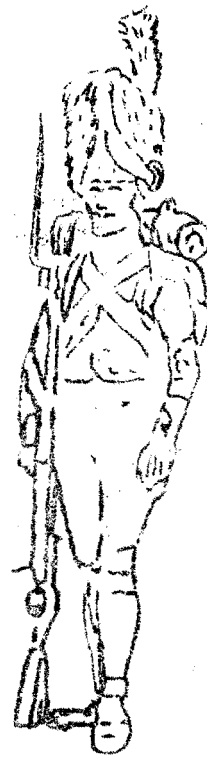
(2) Encyclopedie Winkler Prins zie Worms

voltigeur

chasseur à cheval
jager te paard

grenadier
grenadier (behorend tot voetvolk)

fusilier
fusilier
(keizerlijke garde)

chasseur à pied
jager (behorend tot voetvolk)

Benevens de zoon Benedictus, zijn nog 6 kinderen van het echtpaar terug te vinden in de parochieregisters :

Joannes-Baptist ° 1 juni 1774 + 12 juni 1774

Joannes ° 16 juli 1775

Ludovicus ° 27 februari 1777

Petrus ° 23 oktober 1778

Felix ° 20 juli 1783 + 29 september 1783

Tecla ° 12 juli 1785

De moeder was afkomstig van Erondegem.

Alexandria doet ons aanstonds denken aan de havenstad van Egypte. Het gaat hier echter zeer waarschijnlijk om "Alessandria", hoofdstad van een Italiaanse Provincie in Piemont. Het was één van de sterkste vestingssteden van Italië. Napoleon liet er de vestingswerken nog uitbreiden waaraan ook door veroordeelden uit onze provincies werd medegewerkt (3)

De fuseliers waren gewone infanteriesoldaten, bewapend met een geweer.

Ook het uittreksel van overlijden van Josse (Judocus) "Sciau" is bewaard gebleven. Het werd overgeschreven na dit van Sterck.

Met de naam Sciau moet men blijkbaar moeilijkheden gehad hebben. Hij werd doorgehaald en herschreven in de marge op geheel andere manier. We vinden trouwens ook in de parochieregisters deze naam in verschillende versies terug : Chiau, Dechiau, Deciau en De Jau.

Betrokkene werd in zijn woonplaats vereenzelvigd met Judocus Deciau. Hij was grenadier bij het 56e linieregiment 4e Bataljon onder nr.4791. Aangekomen op 17 oktober 1807 in hetzelfde hospitaal als Sterck, stierf hij er op 8 november 1807, alweer aan de gevolgen van koorts.

Hij was het 6e kind van Petrus Amandus van Denderhoutem en van Catharina De Smet van Kerksken, die te Kerksken gehuwd waren op 30 januari 1776. Judocus Deciau was geboren op 13 november 1786, uit de parochieregisters blijkt, dat hij zeker nog 2 zusters en 5 broers heeft gehad :

Maria Francisca ° 18 december 1776

Joannes ° 10 februari 1779

Anna Catharina ° 10 juni 1785 + 28 juli 1785

Petrus Joannes ° 11 juli 1781 + 27 februari 1782

Petrus ° 28 maart 1790

Erasmus ° 16 augustus 1792

De grenadiers - granaatwerpers - behoorden oorspronkelijk tot de infanterie en waren elitetroepen. In de Napoleontische tijd waren er zowel bereden grenadiers (te paard) als te voet. Ze hadden als hoofddeksel een muts beneinde bij het werpen minder hinder te ondervinden dan van een hoed, die aanvankelijk gebruikelijk was. Die muts ontwikkelde zich onder Napoleon tot de welbekende beremuts, die het elitekarakter van de troepen nog meer deed uitkomen. (3)

(3) Encyclopedie Winkler Prins zie : Alessandria en grenadier

EXTRAIT MORTUAIRE.

(a) Désigner le nom de la commune où est situé l'hôpital; désigner aussi si l'hôpital est civil ou militaire, sédentaire ou ambulante.

COMMUNE d'Alexandrie (a)
HÔPITAL d'Alexandrie

Du registre des décès dudit hôpital a été extrait ce qui suit :

(b) Désigner les prénoms et nom du décédé, le corps et la compagnie dans lesquels il servait, s'il était enrôlé volontaire ou conscrit embrigadé, et de quelle classe; dans ce cas, désigner aussi la commune, le canton et le département où il a été enrôlé: s'il était remplaçant, on le désignerait, ainsi que les prénoms, nom, commune, canton, département et classe de celui qu'il remplaçait.

Le Sieur

(b)

~~Jeune~~ ~~Jeune~~ Grenadier au 6^e
Le Sieur A. y. N. 11791.

natif de Roséon canton de département
de l'Orléans est entré audit hôpital le dix sept du mois
d'Octobre l'an 180e et y est décédé le huit du mois
de Novembre l'an 180e par suite de fièvre (c)

(c) Expliquer le genre de maladie ou de blessure dont il est mort.

JE soussigné, Économe dudit hôpital, certifie le présent extrait véritable et conforme au registre des décès dudit hôpital.

Fait à Alexandrie le 1er du mois de Décembre 180^e

Charles Dubouquet

Nous, Commissaire des guerres chargé de la police de l'hôpital d'Alexandrie certifions que la signature ci-dessus est celle de M. Dubouquet Économe, et que soi doit y être ajoutée.

Fait à Alexandrie le 1er du mois de Décembre 180^e

J. Dubouquet

N. B. On recommande la plus grande exactitude dans les actes de décès. Les prénoms et noms des décédés doivent être recueillis avec attention, ainsi que les lieux de naissance, cantons et départements, les noms et numéros des corps et compagnies; et le tout doit être écrit très-lisiblement et dans l'ordre indiqué à la marge.

Register van 1808

Een derde overlijden van een soldaat is genoteerd in de marge van de akte van overlijden van De Polsmaker Pierre François, gestorven op 8 januari 1808.

Het betreft Josse Ringot, zoon van Herv en Florentine de Meyer. Hij was geboren te Kerksken op 9 februari 1785 en is overleden in het militair hospitaal van Niort (?) op 8 januari 1808 "par suite de diarrhée ancienne" (slecht verzorgde darmontsteking?).

Niort ligt ten Z-W van Poitiers en is de hoofdplaats van het Franse Departement des 2 Sèvres (4). Ringot diende waarschijnlijk in het 66e infanterieregiment, want het is de administratie van dit regiment, die het overlijden bevestigt.

Judocus Josephus Ringot was als 3e kind geboren uit het huwelijk van Henricus en Florentia De Meyer uit Haaltert. Henricus Ringot kwam uit Ath en was "heelmeeester", het gezin woonde op het Dorp - hoek Beckstraat - en de naam "Regoos" bleef tot op heden bewaard.

Uit hetzelfde huwelijk vinden we nog volgende kinderen terug in de parochieregisters:

Nicolaus Dominicus ° 20 april 1780
 Maria Francisca ° 4 mei 1782
 Guilielmus Stephanus ° 25 april 1787
 Maria Judoca ° 11 mei 1789
 Joannes Baptist ° 26 1791
 Petrus Josephus ° 18 juli 1793 + 28 juli 1793
 Joanna ° 22 juni 1794

Register van 1810

Naast de overlijdensakte nr.3 van het jaar 1810 is in het register melding gemaakt van het overlijden in het militair hospitaal van Braunau van Vanden heynde, fuselier bij het 100e regiment lichte infanterie 4e bataljon, 2e compagnie. Hij was in het hospitaal opgenomen op 16 december 1809 en er op 2 januari 1810 overleden aan de gevolgen van koorts.

Het gaat hier om Gerard vanden Eynde, geboren op 6 november 1790, zoon van Jacobus en Jacoba Wynant, gehuwd te Kerksken op 11 juli 1778. Uit dit huwelijk werden nog geboren:

Petrus Franciscus ° 30 mei 1779
 Anna Catharina ° 27 april 1781
 Judoca ° 2 oktober 1781 + 23 maart 1783
 Barbara ° 2 oktober 1783 + 4 oktober 1783
 Lucas Josephus ° 18 oktober 1784
 Dominicus ° 1 juli 1786
 Bernardina ° 4 maart 1788

Braunau am Inn is een stadje in Opper Oostenrijk, geboorteplaats van A.Hitler. Het was vooral in 1809 dat Napoleon in Oostenrijk hevige gevechten leverde en er op 5-6 juli de Oostenrijkse hertog Karel versloeg (4)

(4) Encyclopedie Winkler Prins zie Braunau

Register van 1813

In dit register vinden we naast de overlijdensakte van Brewee Jeanne, overleden op 4 april 1813 de doop vermeld van Cornelius Vijverman.

Deze soldaat, 22 jaar oud, voltigeur bij het 148e linieregiment, werd op 5 april 1813 opgenomen in het militair hospitaal van Kassel waar hij op 25 april 1813 overleed "par suite d'hydrothorax".

Volgens "Larousse Médical" gaat het om "water op de longen" niet gepaard gaande met koorts, in tegenstelling tot de pleurésie, waar wel koorts mee gepaard gaat.

De naam Vijverman werd in Duitsland tot Fehlmann vervormd. Als broers en zusters van Vijverman treffen we in de parochieregisters nog aan :

Guilielmus ° 5 juli 1782 + 22 juli 1782

Anna Catharina ° 10 oktober 1783

Petronella ° 24 september 1785 + 10 juni 1788

Alexander ° 8 februari 1787

Maria Theresia ° 29 januari 1789 + 24 februari 1789

De ouders Dominicus Vijverman van Haaltert en Joanna Catharina Lepage uit Kerksken waren gehuwd te Kerksken op 25 april 1782.

Kassel ligt in Groot-Hessen en was van 1807 tot 1813 de residentie van Jérôme Bonaparte, Koning van Westfalen. (5)

Vijverman was voltigeur. De voltigeurs behoorden tot een eenheid, die in 1804 werd opgericht om ook manschappen, die klein van gestalte waren, de gelegenheid te geven in een elitekompagnie te dienen.

De voltigeurs waren getraind om als tweede man op een paard te springen en snel ergens heen gebracht te worden. Het waren zeer beweeglijke troepen. (6)

(5) Encyclopedie Winkler Prins zie Kassel

(6) Onze voorouders in de Legers van Napoleon Eug. de Lelys zie (1)

P. Temmerman

EEN VLAAMSCH
WONDERKIND

(Originele tekst)

E. Pauwels

Ontzagwekkend en beklagenswaardig is het Wonderkind. In zijn Lichaamken huist een forsche geest en zijn breedde hoogverheven schedel, zijne diepe oogen, bleek gelaat, ernstig ja treurig voorkomen boezemen een vreesachtigen eerbied in, zelfs aan zijne Moeder, die het mijmerend aanblijkt en met zekere terughouding eenen kus op de wangen drukt. De broerkens en gebuurjongens gaan wat ruwer met den "droomer" om, welken zij nooit te voren tot medespelen konden overhalen. Het rijkbegaafde wicht bemint bovenal de stille eenzaamheid en benijdt de springende en schreeuwende knapen niet, die huis en straat doen dreunen. Gelijk de volgels om te vliegen, zoo leeft het wonderkind om te denken; maar hoe afmattend, ja, doodend is dat onverpoosd denken niet! De ontwikkeling der tengeré ledematen blijft ervan onderwege, de lichaamskrachten nemen dagelijks af, de immer werkende geest overheerscht en verwint de stof, en van de medecijn der kinderspelen wil de oude jonge man niet proeven... Hij ontluikt en vergaat als de bloem onder eene en dezelfde zon, te vroegtijdig om, in den schoot eener Academie te worden opgenomen. De Vlaamsche jongen, aan wien wij dit schrift toewijden, doorworstelde wel de jongelingsjaren, maar overschreed de 33 niet, zodat hij stierf, twee jaar ouder dan Pic de la Mirandole, en zes jaar jonger dan Pascal.

De volgende "interview" greep plaats in Julij 1889. Ik heb getracht hem mede te delen, zoo getrouw en zoo eenvoudig mogelijk, de uitdrukking vertellers bewarende. De brave ouderling, Frans Van Iul, lag ziek te bed en zuchtte "dat zijne tuit verre was afgeloopen".

Zoo sprak Frans, gewonnen en geboren te Kerkxken (Land van Aalst) beroemd de wereld door om zijne laken-jaquart en zijdeweaverijen. Gretig luisterde de Pastoor der Parochie naar al wat de zieke verhaalde van wijlen zijnen broeder Constant, den wonderen horlogiemaker. "Ja, 't ware de moeite waard eenige trekken uit zijn leven bekend te maken"; Frans' oogen schitterden van fierheid, als hij den opgetogen Herder die woorden hoorde uitspreken en 't was met klimmende toon dat hij zijne vertelling voortzette.

- Mijn broer Constant was een wonder, Mr de Pastoor.
- Op wat ouderdom begon zijn verstand te blijken?
- Hij was nog bitter jong, vier of vijf jaar. Van spelen hield hij niet; hij was liefst alleen. Snijden en kerven, losmaken en aaneentijferen was zijn grootste plezier.
- Wanneer begon hij horleggen te maken?
- Op zijn zevende jaar. Het was een hanghorloge.
- Natuurlijk eene nagemaakte.
- Uit zijn hoofd, mijnheer, met een gewicht, eenen soldaat die over en weer wandelde op eene balustrade, de gedaanteverwisselingen der maan, eenen week-, dag-, uren- en minutenwijzer.

- Constant had toch eene hanghorloge gezien ?
- Dat peis ik ook wel. 'k Weet niet meer wat gazet in dien tijd schreef dat hij alles met een mes had uitgesneden; dat is niet juist. Hij had zelf een draaibanksken gemaakt om de wielkens te maken.
- En niemand had hem los gegeven in 't horlogiemaken ?
- Niemand, Mr.; Frans de Winter, ik zie hem daar nog eenen olm zagen, vóór ons huis, in de Pennestraat, hij had op den bed te Haeltert, eene zakhorloge geschoten met de karabijn, maar z'en ging niet. "Constantje, zaid hij, kunt ge mijn horloge niet maken ? - Constant nam de horloge en trok er meê naar zijn kamerken. Hij bleef er eenen dag en half zonder eten en drinken en bijna zonder slapen. Al de wielkens had hij losgemaakt en op de tafel nevens elkander gelegd. Tegen den avond van den tweeden dag begon hij te schuifelen. "Constantje zal nog zot worden" zaid rijnne moeder. Opeens de deur vliegt open en Constant kom binnengelooopen, al roepende: "Ze gaat, ze gaat!" En ze ging ook, Mr, en z'is blijven gaan.
- Hij was toen zeven jaar oud ?
- Ja zeven of wat meer.
- Wonder.
- Hij had nooit eene zakhorloge gezien, Mr.
- Maa dat was een tooveraar ?
- 't En doet, Mr, hij sliep bij mij. (sic!) 't Was rond denzelfden tijd dat hij een vagenken maakte met terrestokskens van weêrskanten; hij liep er mede, straat op straat af, met drop te trappen.
- Een soort van snellooper of vélodipède.
- Ja, een pélocipède, gelijk ze tegenwoordig zeggen. Zeelendraaien kon hij ook, maar zijn wielen en zijn gewichten deden dat alleén, hoe, kan ik niet uitleggen, toch maakte hij goede en sterke koorden.
- Hoe oud was hij dan ?
- Wij woonden nog in de Pennestraat, misschien acht of negen jaar.
- Ging Constant niet naar school ?
- Ja, bij meester Landuyt. Op éénen winter had hij zijn volle geleerdheid.
- Wat verstaat ge daardoor ?
- Wel, lezen, schrijven en rekenen.
- Kwam men naar dat wonderkind niet kijken ?
- De geburen vonden dat alles natuurlijk; z'hadden 't manneken alzoó zien opgroeien. Maar Mr de Pastoor zaliger, Mr Van Hoeymissen kwam ons dikwijls bezoeken als hij overkomste had. Op zekeren dag sprak de brave man, die zo fier was, en met redenen, op zijn Kerkxken, van Constant's toekomst. Hij wilde hem wegdoen naar groote mekaniëkfabrieken, maar ik en mijne broêrs zaiden dat hij moest leren weven. "Ik kan weven, antwoordde hij, en Mr de Pastoor, dat g'het gelooft of niet, 's anderendaags maakt hij een spinnewiel dat van zelf spint, riet en kam, hij weeft een stuksken goed, snijdt er hem eene broek, ondervest en frak uit, naait alles zelf en dan zondag nadien zat hij er mede in d'Hoogmis.
- Gij lacht ermeê ?

- Die jongen kost alles, Mr, als hij twaalf jaar oud was en zijne Eerste Kommunie had gedaan, ging hij naar Ninove inwonen bij den horlogiemaker Premereur, hij won er honderd gulden per jaar. In 'toerste zag Premereur er wantrouwig uit, men had hem toch zulke wonderbeden verteld van zijnen nieuwen leergast.
- Schoonen leergast !
- 't Is bij manier van spreken, Mr. Constant heeft nooit eenen meester gehad, buiten den Schoolmeester Ianduyt. Gebeurde het dat hij iets niet en verstond hij zocht tot dat hij vond. De achterdocht van den baas ging rap over. Constant was braaf en zou niemand een stroo in den weg geleid hebben. Hij had maar ééne fout; in plaats van zijns meesters werk af te maken, verspeelde hij veel tijd met leifhebberijen aaneen te tijfelen, gelijk de fameuse snuifdoos.
- Welke snuifdoos ?
- Daar hebt ge toch van gehoord ?
- Vertel, vertel ! Drink eerst wat, Frans.
- Och, Mr de Pastoor, als ik van dien schoonen tijd spreek, heb ik noch honger noch dorst. Ja, die snuifdoos ! Als ze Constant den eersten keer op tafel zette en dat ze begon te loopen en te ronken, Premereur wierd bleek als de muur en hij sprong wel twee stappen achteruit.
- Wat was dat voor een ding ?
- Wel een koperen snuifdoos, zoo een halve kilo zwaar, met van voren een leeuwenkop, van boven een plat scheelken, drij zichtbare wielkens waar ze op liep, en van binnen wel honderd wielkens. Die snuifdoos bestaat nog, te Prussel, bij den mekanicien Petrus Frans Germanes. Ze deed veertien toeren. Allemaal zou ik ze niet meer kunnen zeggen.
- Zeg de bijzonderste, Frans.
- Constant, ge kunt wel peizen, hield van geen zondagwerken, 't werken binnen de week viel hem nog lastig. 's Zondags deed hij gewoonlijk een uitstapken en de bazen zagen hem geerne komen, omdat hij altijd een talrijk gezelschap mede bracht; nu, als de tafel volzet was met Volk, haalde hij de doos uit haar lijnwaden zaksken. "Wie begeert er eenen snuif" Hij telde vier, vijf, zes personen. Dan wendde hij de doos op, zette ze neer op tafel en ze liep beurtelings bij de zes snuivers voor elkeen stilstaande lang genoeg om eenen snuif te laten nemen. "Ga dien heer voorbij, riep Constant, hij snuift niet." De doos ging voorbij. "Kom terug, hij heeft hem bepeisd, hij zal toch een snuifken nemen." En de doos keerde terug tot voor den genoemden persoon. Het gebeurde weleens, dat de doos slecht gezind was en dan viel het scheelken onverwachts neer en de duim en de wijsvinger van den snuiver zaten vast. "Vooruit" gebod Constant, en de doos schoot haar vooruit. Opeens stond zij stil, pruischende als een koppig kind.
- "Wat blijft gij daar staan pronken ? Vooruit." En de doos liep tot het einde der tafel.- Ze ziet er nu welgezind uit. Zou't ge niet uw steertjen kwispelen ? "En de doos kwispelde haar steertjen." - Hier ! "En ze kwam de hand streelen van haren meester.- Kruip in uw zaksken" en ze kroop erin.

Ge kunt peinzen hoe de menschen hun oogen uitkeken. En de kinderen, ja de kinderen, ze waren sot van Constant en zijne doos. Hoe dikwijls sprong hij niet binnen, bij geburen en vrienden, om de krijschende jongens te paaien, die pas uit het bed, en nog in hun nachtgewaad, aan tafel zaten boterhammen te smullen. Als Constant verscheen, werd alles stil, men droogde de tranen af en allen oogen waren gevestigd op den binnenzak waar de wonderdoos zou uitkomen.

"Wat hoor ik? moeder, zijn ze niet braaf?" - 't is Jan; - "Neen 't is Micken;" ze zijn allemaal stout, kijft moeder. "Als 't zoo is, zullen ze de doos niet zien." En allen roepen te gelijk: "We zullen braaf zijn: We zullen het niet meer doen!" En reeds staat de doos op tafel met eenen boterham op den rug. "Voor wie?" voor Janneken. En de trein voert den boterham tot voor Janneken. Dit spel duurde zoo eenige minuten onder het luidruchtig gejuich der kinderen. En Constant was de Flijjste van allen en al lachende kwam hij te huis. Och 't was zulk goed herte van 'nen jongen.

- Drink eens, Frans.

- Die doos kon schreeuwen en fluiten om iemand benauwd te maken. Constant was eens in de "Zwaan" in den Stichel, te Denderhautem. Er lag in den hoek van den heerd een groote beest van 'nen hond, die, zeide de bazin, van niets benauwd was. "Van niets" zei Constant en hij haalde zijne doos uit en 't was: "Vooruit" Ze schiet als een pijl met een hels lavijt, recht op den hond. Berst kijkt de verschrikte beest starlings op het machien, maar opeens begint hij te huilen en springt over eene tafel, door de venster-ruiten. De bazin speelde op en het volk lachte. Er werden sommen geboden voor dat drollig ding.
- Ik geloof het.
- Constant wilde ze niet verkoopen. "Ik alleen, zeide hij, kan ze bestieren. Daarbij mijn broer was geen geldduivel, ter contrarie, hij kon niet sparen en als hij iets had, het gleeft tusschen zijne vingers gelijk sand.
- Zoo bestaan de artisten. De kunst voor de kunst en niet voor 't geld.
- Nog een grap met de doos, in de Vier Hymanskinderen te Ninove. "Zet u aan 't uiteinde van die bank." Als de aangesproken persoon dit had gedaan, zette hij hemzelf aan 't ander uiteinde. "Opgelet, ik kom met u tikken" en hij plaatste zijn volle pint op den rug der doos "Vooruit". De doos ging al kwispelsteertende tot bij den kameraad; er werd getikt en ze kwam terug. - "Ga veerom en zeg dat hij mijne pint zou uitdrinken" De doos keert veerom; de vriend steekt de hand uit naar de pint maar ziet, voor dat hij ze vast heeft, heft het schoelken op en de pint stort uit, onder het schaterlachen der menigte.
- Het schijnt dat Constant van grappen en kluchten hield?
- 'k Geloof het wel. 't Was kermis overal waar hij toekwam: te Meerbeke, Aspelare, Oultre, Denderhautem vijf uren in 't ronde. Beter jongen bestond er niet. Diensten bewijzen en 't gezelschap verblijden was zijn lang leven. Alles gebeurde in vreugd en deugd.